

“O‘ZBEKISTONDA MILLATLARARO BAG‘RIKENGLIK”

Andijon viloyati Andijon shahri

ixtisoslashtirilgan san'at maktabi tarix fani o'qituvchisi

Yusupova Gulchexraxon Yuldashevning

Annotatsiya: O‘zbekistonda millatlararo bagrikenglik, hamjihatlikni yanada mustahkamlash, mamlakatda yashaydigan fuqarolarga ularning millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishidan qat'iy nazar, teng huquq va imkoniyatlar yaratish masalasi mustaqillikning ilk davrlaridanoq davlat siyosati darajasiga kotarilganligi organilgan. Bunga sabab, mamlakatimizning barqaror taraqqiyoti, jamiyatning barcha sohalaridagi islohotlarning samarali amalga oshirilishi jamiyat azolarining millatlararo bagrikenglik madaniyati, milliy urf-odat, anana va qadriyatlarini hurmat qilish uchun kerakli ijtimoiy muhit va imkoniyatlar yaratib berilayotgani bilan izohlanadi. Bundan tashqari turli millat va elat vakillarida millatlararo aloqani taminlashda bagrikenglikning falsafiy mohiyatini o‘rganish hamda ular o‘rtasida aloqalarni takomillashtirishning samarali chora va vositalarini ishlab chiqilganligi tadqiq etilgan.

Kalit so‘zlar: tolerant ong, taraqqiyot, insonparvarlik, sabr-bardosh, sabrtoqat, geosiyosat, diplomatiya, xavfsizlik, etnik, siyosat, ijtimoiy, iqtisod, huquq, ma’naviy, din, axloq.

Jahonda turli millat vakillarining bir mamlakatda tinch-totuv yashashlari, millatlararo bag‘rikenglik tamoyillarini rivojlantirishga intilishlari yangi asrga xos xususiyatdir. Biroq, madaniyatning notekis rivojlanish qonuniyatiga ko‘ra ayrim jamiyatlarda madaniyat omili yetarlicha namoyon bo‘lmayotganligi tufayli ularda mavjud siyosiy hokimiyatga qarshi turli destruktiv harakatlar vujudga kelib, bu boshqa xalqlar va davlatlarning barqarorligi hamda taraqqiyotiga ham o‘z ta’sirini o‘tkazmoqda. Mazkur holat yoshlar madaniyatining real va potentsial imkoniyatlaridan samarali foydalanishga, ularning bag‘rikenglik madaniyatini rivojlantirish bilan bog‘liq ehtiyojlarni vujudga keltirmoqda.

Dunyo ilm-fanida yoshlarning bag'rikenglik madaniyatini rivojtirishda axloqiy qadriyatlar uyg'unligi, uning global xususiyatlarini tadqiq etish bo'yicha ilmiynazariy izlanishlar olib borilmoqda. Xususan, insonning ma'naviy kamoloti va bag'rikenglikning uyg'un jihatlari, millatlararo bag'rikenglik madaniyatining shakllanish tendentsiyalari, bag'rikenglikning umuminsoniy qadriyat sifatida yoshlar faoliyatida namoyon bo'lishiga oid tadqiqotlar muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan aholi, ayniqsa yoshlarni tarbiyalashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish, yoshlarning bag'rikenglik madaniyatining mezonlari, me'yorlari va tamoyillarini aniqlash, bu muammoga axloqiy tamoyillar bilan tizimli yondashuv asosida ilmiy va amaliy jihatdan tadqiq etish ob'ektiv zaruriyat bo'lib qolmoqda.

Mamlakatimizda yoshlarning millatlararo bag'rikenglik madaniyatini insonparvarlik, ma'rifatparvarlik, halollik tamoyillari bilan kamol toptirishga va ularni milliy mentalitetimiz negizida tarbiyalash jarayoniga alohida e'tibor qaratilmoqda. Zero, "Mamlakatimizda bag'rikenglik madaniyatini yuksaltirish, millatlar va konfessiyalararo o'zaro bir-birini tushunish va hamjihatlikni mustahkamlash, yosh avlodni shu asosda tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanadi ". Shu nuqtai nazardan, yoshlarda bag'rikenglik madaniyatini rivojlantirish mezonlarini, tamoyillarini aniqlash hamda uni yuksaltirish tendentsiyalarining fundamental asoslarini falsafiy jihatdan tadqiq etish hayotiy zaruriyat bo'lib qolmoqda.

Mamlakatimizda yoshlarning axloqiy bag'rikenglik madaniyatini insonparvarlik, ma'rifatparvarlik, halollik tamoyillari bilan kamol toptirishga va ularni milliy mentalitetimiz negizida tarbiyalash jarayoniga alohida e'tibor qaratilmoqda. Zero, "Mamlakatimizda bag'rikenglik madaniyatini yuksaltirish, millatlar va konfessiyalararo o'zaro bir-birini tushunish va hamjihatlikni mustahkamlash, yosh avlodni shu asosda tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanadi ...". Shu nuqtai nazardan, yoshlarda bag'rikenglik madaniyatini rivojlantirish mezonlarini, tamoyillarini aniqlash hamda uni yuksaltirish tendentsiyalarining fundamental asoslarini falsafiy jihatdan tadqiq etish hayotiy zaruriyat bo'lib qolmoqda.

Bag'rikenglik – bu avvalambor, o'z millatiga, o'z xalqiga mansublik tuyg'usi, o'z milliy urf-odatlar va o'z xalqining tarixiga bo'lgan muhabbat va hurmat, o'z ona tili va

milliy madaniyatiga nisbatan hurmatning hech qanday mubolag'asiz shu mazmundagi boshqa millatlarga nisbatan ham ushbu tuyg'ularning mavjudligi bilan izohlanadi. Demak, bunday vaziyatda mazkur vazifalarni amalga oshirish uchun oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimida o'tiladigan ijtimoiy-gumanitar fanlar tizimida "millatlararo muloqot madaniyati", "millatlararo totuvlik" kabi masalalarning alohida mavzu sifatida o'tilishi mamlakatimizda millatlararo munosabatlar sohasida muayyan natijalarga erishish imkoniyatlari oshirishi shubhasiz.

Migratsiya va demografik jarayonlarning millatlararo totuvlik tarixini o'rgangan tadqiqotchi S.Yusupova o'zining tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori ilmiy darajasini olish uchun yozgan dissertatsiya avtoreferatida quyidagi ma'lumotlarga e'tibor qaratadi: "1991 yili respublikamiz aholisi 20607,7 mingga teng bo'lgan bo'lsa, 2019 yil 1 aprelda holatida bu ko'rsatkich 33,3 mln kishidan ortib ketdi. Mustaqillikning dastlabki davridanoq bag'rikenglik va millatlararo totuvlikka qaratilgan davlat siyosati olib borilmoqda. Bu siyosat turli millat vakillariga O'zbekistonda emin-erkin yashash uchun keng sharoitlar yaratib bermoqda. Buni O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan 1992 yil 13 yanvarda Respublika Baynalmilal madaniy markazi tashkil etilganligida ko'rish mumkin. Bu davrda respublikada 136 millat va elat vakillaridan iborat aholining 78,0 foizini o'zbeklar va 22,0 foizini boshqa millat vakillari tashkil etgan. Ular yurtimizda tinchlik va osoyishtalikni saqlash, Vatanimizni yanada ravnaq toptirish, markazning jahondagi obro'-e'tiborini oshirish maqsadida o'zlarining fidokorona mehnati asosida o'zlarining hissalarini qo'shib kelmoqda"

Dunyoda kechayotgan voqealarni tahlil qilar ekanmiz, ogohlik va hushyorlik hap bir qadamda bizni tark etmasligi zarurligiga amin bo'lamiz. Bu o'rinda Prezidentimiz Shavkat Mirziyoevning quyidagi fikrlarini keltirish o'rinlidir: "Bugungi yangi hayot, beqiyos o'zgarishlar hammamizdan yangicha safarbarlikni talab etmoqda. Mana shu jarayonda tinchlikni asrash, dunyodagi taraqqiyparvar xalqlar, davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirish bosh vazifamizga aylanmoqda. Eng katta, bebaho boyligimiz bo'lgan tinchlikka rahna solish, turli xalqlar o'rtasida urush olovini yoqish, milliy va diniy ziddiyatlarni avj oldirishga urinayotgan kuchlar ham yo'q emas. Bunday yovuz

kuchlarga qarshi kurashda avvalo doimiy hushyorlik va ogohlik, jaholatga qarshi – ma’rifat, butun xalqimizning birligi va hamjihatligi hal qiluvchi rol o’ynaydi”.

Yoshlarimiz ma’naviy dunyosiga chetdan bo’layotgan ma’naviy-mafkuraviy tahdidlar ma’naviy hushyorlikni biron bir lahzaga bo’lsin, aslo susaytirmaslikni talab etadi. Biz mustaqil dunyoqarash, tafakkur erkinligi va sog’lom fikrni qaror toptirishni tarbiyaviy faoliyatimizning muhim vazifasi deb bilap ekanmiz, so’zsiz, ushbu yo’nalishda yoshlarimizning yuqorida ta’kidlangan turli zararli g’oyalarga qarshi tura olish qobiliyatini rivojlantirishni asosiy maqsad qilib qo’ymog’imiz kepak.

Manbalarda milliy madaniy markazlar sifatida O’zbekistonda yashovchi muayyan bir millat vakillarining milliy-madaniy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiluvchi jamoat tashkilotlari qayd etilgan. Mazkur tashkilotlar faoliyatining huquqiy maqomi konstitutsiyamizning “Jamoat birlashmalari” bobida hamda O’zbekiston Respublikasining jamoat tashkilotlari to’g’risidagi amaldagi qonunchiligi shuningdek, tashkilotlarning o’zlari tomonidan ishlab chiqilgan nizomga asoslanadi. Konstitutsiyamizning 58-moddasida “Davlat jamoat birlashmalarining huquqlari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishini ta’minlaydi, ularga ijtimoiy hayotda ishtirok etish uchun teng huquqiy imkoniyatlar yaratib beradi. Davlat organlari va mansabdor shaxslarning jamoat birlashmalari faoliyatiga aralashishga, shuningdek jamoat birlashmalarining davlat organlari va mansabdor shaxslar faoliyatiga aralashishiga yo’l qo’yilmaydi”, deb belgilab qo’yilgan.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, xulosa qilish mumkin. Yoshlar ongida bag’rikenglik tamoyiliga asoslangan g’oyaviy immunitetni shakllantirish amaliy ahamiyatga ham ega. Yana bir muhim xulosa shuki, milliy g’oyamiz jamiyat hayotida “Harakatlar strategiyasi” asosida barcha huquqiy, axloqiy, mafkuraviy-ma’naviy jabhalarini yangilash, modernizatsiyalash va demokratlashtirish jarayonining mintaqaviy mahsuli bo’lib, u mintaqa miqyosida dinlararo axloqiy bag’rikenglik vahamjihatlikni, o’zaro hurmat va birodarlikni saqlovchi asosiy omillardan biri ekanligini farzandlarimizga yetkazish har birimizning dolzarb vazifamiz ekanligini tushunishimiz kerak. “Harakatlar strategiyasi”dagi beshinchi yo’nalishida ko’rsatilgan “O’zbekistonning yon-atrofida xavfsizlik, barqarorlik va ahil qo’shnicilik muhitini

shakllantirish, yurtimizning xalqaro nufuzini mustahkamlash masalalari o'rin olganki, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, diniy ekstremizm va aqidaparastlik, missionerlik, giyohvandlik, o'z joniga qasd qilish, erta turmush qurish, ajrimlar va turli jinoyatchiliklarni oldini olish, farzand tarbiyasida ota-ona va jamoatchilikning mas'uliyatini yanada oshirish kabi masalalar dolzarb ahamiyatga egadir”.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Мирзиёев Ш.М. “Ислом ҳамжихатлиги: Ўзбекистон ва Озарбайжон мисолида” мавзuidaги халқаро конференция иштирокчиларига. – Тошкент шаҳри. 2017 йил. 18 октябрь // Мирзиёев Ш. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2 жилд. – Т.: Ўзбекистон”, 2018. – Б. 455.
2. Мирзиёев Ш.М. “Ислом ҳамжихатлиги: Ўзбекистон ва Озарбайжон мисолида” мавзuidaги халқаро конференция иштирокчиларига. – Тошкент шаҳри. 2017 йил. 18 октябрь // Мирзиёев Ш. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2 жилд. – Т.: Ўзбекистон”, 2018. – Б. 455.
3. Юсупова Севара Низамитдиновна. Ўзбекистонда демографик жараёнлар ва уларнинг миллатлараро муносабатларга таъсири. (1991 – 2016 йиллар, Андижон, Наманган ва Фарғона вилоятлари мисолида). тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. Андижон – 2019. –Б. 9.
4. Мирзиёев Ш.М. Нияти улуг халқнинг иши ҳам улуг, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади. –Т.: Ўзбекистон, 2019. – Б. 149.